

IZ RATA U MIR: HRVATSKI BRANITELJI U TRANZICIJI
From War to Peace: Croatian War Veterans in Transition
CRO VETERANS

Ispitanik: I. B.

Vrijeme intervjuja: 18. lipnja 2024.

Mjesto intervjuja: Prostorije Udruge veterana Domovinskog rata 158. brigade i 6. domobranske pukovnije Hrvatske vojske, Antuna Branka Šimića 30, Split

Intervju vodila: Andrijana Perković Paloš

Trajanje intervjuja: 01:40:58

Kako ste doživljavali Jugoslaviju, posebno u zadnjem razdoblju njezinog postojanja?

Pa kao strano tijelo, to je nešto što nije bilo prirodno i sada vidimo evo ovaj, ne samo sada, nego u zadnje vrijeme, zadnjih nekakvih dvadesetak godina, da je to bio jedan veliki uteg... i razvoju dalje, ne samo demokracije, nego i gospodarstva u Hrvatskoj. I kamo sreće da je to puno, puno prije, ovaj, bilo riješeno, to jest da su se republike osamostalile.

Zbog čega je po Vama izbio rat u Hrvatskoj i je li se on mogao izbjeći?

To smo često ovaj postavljali taj, i dan danas postavljamo pitanja. Moje mišljenje je da se nije mogao izbjeći nikako, a to je težnja velikosrpske politike da napravi Veliku Srbiju koja je u jednom drugom dijelu, malo prikrivo, živjela kroz Jugoslaviju. I, jednostavno, čak i u pojedinim momentima i predsjednik Tuđman je smatrao da bi ipak se moglo doći do nekakvoga dogovora, da neće bit rata, međutim, na kraju smo vidjeli, a to se oslikava i kroz genocid koji je na samom početku rata počinjen na prostorima Republike Hrvatske gdje nije stvar bila samo ubijanja vojnika, nego i civila.

Koliko ste imali godina i čime ste se bavili kad ste se uključili u obranu Hrvatske? Što vas je motiviralo da tako postupite?

Imao sam 30 godina, početak 30-ih godina, znači ipak zrela osoba. Radio sam u brodograđevnoj industriji u Splitu, znači jednoj tvrtci gdje je bilo jako puno ovaj ljudi, gdje je taj, ajmo reć, nacionalni interes itekako dolazio do izražaja i rekli bi spontano, ovaj, krenuli smo svi koji smo razmišljali u tome smjeru da pomognemo svome narodu, a posebno svojoj obitelji i, i, i... evo da napokon doživimo da naša djeca žive u jednoj demokratskoj ovaj zemlji.

Kako su obitelj i bližnji reagirali na Vašu odluku o odlasku u vojsku/rat?

Pa bili su ponosni, ali i, i, i, bili su jednostavno malo, ne malo, nego prilično u strahu. S obzirom da su djeca bila, znači dvije ćerke, mlađa ćerka je rođena 30.12.91. godine. Ja sam bio na ratištu. Tek nakon tri dana sam saznao ovaj da mi je rođena. Jer to je bilo uoči primirja 3.1. u Sarajevu. Nismo mogli sa planine. Nije bilo mobitela. Tako da sam tek nakon tri dana saznao da mi je supruga rodila. A mlađa [sic] ćerka je 85. godište, tako da su bila mala djeca i postojao je uvijek strah. Ali evo, jednostavno, morali smo.

Opišite kronološki svoj ratni put: vrijeme i postrojbe u kojima ste ratovali.

Znači, počeo sam početkom, samim početkom, znači... to jest kad sam i angažiran, prijavio sam se u 12. mjesec 90. godine. Angažiran sam kao policajac, rezervni policajac u rezervnom bataljunu, drugom rezervnom bataljunu policije... to jest škverski bataljun. Onda smo nakon početka formiranja vojske u lipnju 91. godine, od nas nastaje prvi bataljun i praktički smo bili nositelji ustrojavanja 114. brigade Hrvatske vojske. S njome sam bio na ratištu cijelu 91. godinu i tamo početkom 92. godine u siječnju počelo je sa formiranjem 158. brigade, čiste splitske brigade i s njom sam također do kraja 92. godine ovaj bio na raznim ratištima, da bi reorganizacijom Hrvatske vojske devedeset(druge) u 12. mjesec 92. godine počelo sa ustrojavanjem 6. domobranske pukovnije, isto splitske, fitive, znaju reć te dvije brigade splitske i ovaj, s njom sam dočekao kraj Domovinskog rata. Sudjelovao sam u svim završnim operacijama, od Zime 94, Ljeta 95, Oluje, Maestrala i Južnog poteza. Vratili smo se 96., krajem 95. godine sa, iz bojišta u Bosni i Hercegovini i tu smo jedno kratko vrijeme ja i zapovjednik preuzeli zbornu mjesto Split koje je nakon nekoliko mjeseci i ugašeno. I poslije toga je slijedio, ovaj, bio sam u djelatnom sastavu Hrvatske vojske od Knina, Dračevca, Divulja, Slunja, Karlovca, i 2013. godine sam umirovljen.

Kako ste se osjećali tijekom prvih iskustava i opasnosti na bojišnici? Jeste li osjećali strah?

Hvala Bogu da jesam. Ne ja, nego svi mi. Jer to je bilo nešto, nešto... što nismo proživljavali u životu. Međutim, malo pomalo ovaj smo se privikavali, što kasnije nije bilo dobro. Privikavali smo se na taj strah, na taj adrenalin koji je kolao našim žilama, međutim, jedna, jedna vodilja je bila ovaj, a to je da mi moramo obraniti ovaj svoju domovinu i da moramo voditi računa o svojim obiteljima, tako da je taj strah bio potisnut, a kasnije smo jednostavno navikli na to, što nije dobro.

Jeste li bili ranjeni tijekom rata ili izloženi velikim opasnostima? Ako jeste, opišite okolnosti i što ste osjećali.

To bi malo duže trajalo. Ovaj, jesam, bio sam lakše ranjen, još uvijek su ovaj od ručne bombe ovaj... kuglice, par komada, ali nije ništa strašno. Također bilo je i ovih ozljeda jer ako čovjek provede cijelo vrijeme na bojišnici, pet godina, onda doista ne može se dogoditi da se bar negdi ne, ne, ne, ne udre, ono šta ja kažem, ovaj. Čudni su mi ti ljudi koji, kojima se ništa nije dogodilo,

znači ili su bili negdi daleko u zapovjedništvu, ali negdi ste se morali bar na, na kupinu porezat. Tako da ne virujen pričama to da je on bio pet godina da mu ništa se nije dogodilo. Bilo je i dosta drugih stvari, ono što nažalost, ovaj, što nismo osjećali, što nije bilo vidljivo, to je ono unutra nas. Pa sam evo, onaj, maloprije sam vam i rekao, pokupio dosad četiri stenta. Sve se to događalo nakon rata, a očito se taj stres i sve to akumuliralo, jer s obzirom da sam bio sportaš, aktivni sportaš, da obzirom da nisam pio ni pušio, znači, gledajući medicinski, ono što kaže moj kardiolog, ne vidi tu nekakve uzroke, ali očito je da je rat kumovao stresovima i onome svemu što se proživljavalo i nažalost, eto, ovaj, čak sam bio jedan od ljudi koji je bio zarobljen prilikom 91. godine, prilikom... izvlačenja oružja od Teritorijalne obrane iz Lore. Oni su nas stavili pred zid i bilo je jako grubo jako ružno, do sutra poslijepodne kad smo bili pušteni i kad smo završili tu priču.

Kako ste se suočavali s pogibijama suboraca? Jesu li teška ranjavanja i pogibije suboraca utjecali na vaš pristup ratovanju i obnašanju vojnih dužnosti?

Pa... to je nešto najteže, ovaj, kad se dogodi da pogine netko s kim ste bili, ono, do prije nekoliko sati zajedno ili dio jedne, jedne traume, ovaj, koja nažalost je ostala i to se ne može izbrisat, to je pogibija šestorice naših pripadnika u operaciji Maestral, kad su naletili na protutenkovsku minu... kad smo praktički kupili dijelove tih ljudi po, po livadi, a među njima i momci koji su, koje sam ja obučavao i kojima sam bio zapovjednik i to je bilo nešto naj, naj, najteže što sam proživio u ratu. Svaka smrt je teška, bilo koga, suborca, jer smo i pomagali i drugim postrojbama, kao što su i nama, kod, kod zbrinjavanja mrtvih ili teže ranjenih. Ja sam osobno to radio, ruke su bile prilično krvave, od naših rana i od naših suboraca, od Južnog bojišta pa kažem, ovaj, sve do, do kraja operacija i to ostavi nekakve posljedice, a kako nije odma izlazilo van iz mene očito se je tu negdi, negdi dobro akumuliralo.

Evo vi ste sad djelomično odgovorili i na ovo sljedeće pitanje: Jeste li osobno doživjeli kakvu tešku traumu u ratu? Evo zuzev i ovog zarobljavanja i pogibije suboraca.

Pa, jedna od trauma koja, evo, ja inače ne volim pričat... ljudi vole i svoje osobne stvari, 91. prve godine kad je bio napad na Split, znači mi smo imali u Škveru sreće, bila je jedna grupa koja je u Škveru, među kojima sam bio i ja, čuvala naoružanje i na petom navozu, znači odmah preko puta je bila vojarna Lora, gdje smo se mi malo napucavali sa ovim, ovaj... pripadnicima JNA i četnicima koji su bili unutra. I taj dan, uz Božju pomoć ili ne znam šta, sudbinu... nekoliko, ne čak minuta, nekoliko sekundi prije nego šta je prva osa znači protuoklopna raketa pogodila, to je prva šta je u Splitu, pogodila je točno tamo gdje smo mi boravili i gdje smo, ovaj, se tamo... razgovarali preko, preko, ovaj dalekozora, sa neprijateljskim vojnicima, iako dobro smo ih vidili, vidili su i oni nas, oni bi nama tri prsta, mi njima dva. I taj dan kad je odletila barkasa u zrak, ovaj, taj dan je samo nekoliko sekundi, neko je reka 'amo se spustit doli, bit će vraga', nismo došli do pola stepenica, na prvome je katu to bilo, znači to nije bilo nikakve zaštite, to, to je bila, ovaj, to su bila stakla i nešto šta smo mi stavili, vrata i tako. I nešto je dobro to grunilo, mi smo bili tada već na sigurnome. Kad smo se vratili, kad je to prestalo, nakon sat, sat i nešto, cijela prostorija je bila izbužana od gelera, znači direktan pogodak je bio sa protuoklopnim sredstvom u prostoriji gdje smo mi danima boravili jer nije bilo, ovaj, nekakvih većih tenzija, tu i tamo nekakva pucnjava, međutim, ovaj, nakon par sati kad sam kroz Škver prolazio, meni susjed jedan kaže, govori, ovaj, 'a lipo ti je balkon... proša'. Ja sam mislio da me zafrkava. Šta se je dogodilo, kako su brodovi pucali, gore u

Varošu di mi je kuća, jedna granata je između dvije kuće proletila i pogodila je moju, ovaj... kuću. Sreća Božja šta su zidovi debeli, aktivirala se na samome zidu, napravila je štetu i unutra, a i vani, nije probila, jer u tom momentu trudna supruga mi je oblačila malu za u školu, stariju. Znači, samo da je, razlika je bilo, postoje slike, postoje zapisi, metar ipo da je podigla, ušla bi kroz prozor, ubila bi ih sviju. Meni je poslije tek došlo, to je bila jedna, mene je strah uhvatio nakon par dana kad sam vidio šta je. To je to.

Koje Vam je iskustvo ili događaj donio posebnu sreću, zadovoljstvo tijekom rata?

Oluja. Oluja. Ali ima još tih događanja koja su bila u Domovinskom ratu, ali taj jedan neopisiv osjećaj kad sam dobio, tad smo mi već išli iz pravca Potravlja, gdje su naši položaj bili, preko Otišića, prema Vrlici. I tamo negdi, nešto malo prije Vrlike, dojava je bila da je pao Knin, da je Hrvatska vojska u Kninu. To je jedan... jedan osjećaj, onako, ne, ne mogu ga opisat, cijeli dan smo bili u nekoj euforiji, da je trebalo otić do, do, ne znam, cijelu Srbiju osvojiti, ne bi bio nikakvi problem. To je bilo nešto neopisivo, to su bile takve emocije, jer posebno kod nas dragovoljaca koji smo od početka stalno morali se negdi sakrivati, nismo imali adekvatno naoružanje da odgovorimo, bilo nas je malo, iako sad kažu da je bilo petsto tisuća. Lažu. To je laž politike, svih politika. Nije bilo (nerazumljivo), doktor Franjo Tuđman je reka koliko je bilo.... 96. još godine, koliko je bilo ratnika. Ovo drugo su oni zbog političkih razloga samo, tako da otprilike, mogli bi slobodno maknuti jedan ogroman broj. Oni možda jesu suradnici bili, međutim... to nisu bili, to nisu bili ni, ni ratnici ni borci, nego evo, nažalost.

Kakav je bio status branitelja/vojnika tada u društvu, „na ulici“, kako su se ljudi odnosili prema vama, doživljavali Vas? Da li se taj odnos mijenjao u razdoblju 1991. do 1995.?

Pa mijenjao se, mijenjao se, upravo evo, pričali smo o tome, znači 91. godine, posebno ljudi koji su išli na ratište, nas je bilo malo, budimo mi iskreni. Jednom je zapovjednik brigadir Ante Čatlak, prvi zapovjednik 114. brigade rekao da nas je do mobilizacije tamo negdi do dvanaestog mjeseca 91. bilo oko 21 000. Bilo je jako malo. Posebno je bilo jako malo ljudi koji su bili na samoj crti bojišnice i koji su pucali prema neprijatelju i koji su baš bili direktno uključeni u borbu. Ponavljam ponovno, uvijek bilo bila puška više tamo. U pozadini je bilo puno više i to su jednostavno činjenice.

Što su za Vas značile oslobodilačke operacije hrvatskih snaga?

Sreću i zadovoljstvo.

Nakon odmak od gotovo 30 godina, što je, po Vašem mišljenju najviše pridonijelo hrvatskoj pobjedi u DR?

To možemo nekako ovaj sad, ne bih točno stručno moga to opisat. To je jedna ludost povezana sa hrabrošću. Jer kad se samo sjetim šta smo radili i šta su pojedinci radili, posebno oni koji su dali najviše, znači naši poginuli prijatelji i teško ranjeni, kad se sjetim... čemu smo se mi i s čime odupirali i na koji način smo mi u onom prvom dijelu, znači u onome dijelu zaustavljanja agresije, kasnije smo, kasnije je bilo puno lakše kad smo se i naoružali i sve, ali na početku, prvo nismo puno toga znali, a možda i zbog neznanja smo bili tako ludi i hrabri. Posebno jedan dio nas, što, što recimo meni strašno smeta, ovaj, kao čovjeku, mi danas nemamo heroje. Ljudi zaboravljaju i

to, ustvari mislim da politika to namjerno radi jer smo pokušali par puta i razni znanstvenici pokušali su, čak sam sudjelovao i sa profesorom Jurčevićem prilikom izrade njegove knjige *Heroji*, koja se baš tako zove. Nastojali smo izvuć, ajmo reći, bar jedan dio ljudi, koji su stvarni heroji, koji su poginuli, znači, nismo išli na, na, na širi dio, gdje bi se tu pa onako aklamativno svi složili da su to ljudi koji su neprikosnoveni, međutim, nažalost, dalje se od toga nije išlo. Mislim da tu namjerno politika radi. Oni oće od sebe stvorit... da su imali puno veći značaj u Domovinskom ratu nego hrvatski ratnici i sa, normalno, figom u džepu oni pričaju o Domovinskom ratu i svemu, međutim, kad je trebalo proglasit heroje, ništa se nije napravilo.

Možete li istaknuti koje osobe, vojne ili političke smatrate najzaslužnijima za uspjeh?

Prvo, na prvom mjestu i daleko iznad sviju je dr. Franjo Tuđman sa svojom mudrom politikom i svojim načinom vođenja ovaj državne politike i pomirbom, jer sad vidimo koliko je to njegovo bilo značajno iako u određenim momentima neke stvari nismo mogli čak ni prihvatit. Međutim, kažem, prvo on, a onda imamo našeg zapovjednika generala Antu Gotovinu jer kad je on došao na čelu Zbornog područja Split puno toga ili mogu kazat jako se promijenio odnos prema ratu, odnos prema neprijatelju. On je jednostavno iz svog iskustva ratnog i... onoga što je proživljavao kao, kao ovaj vojnik kroz svoju karijeru, on je jednostavno to pretvorio ovde kod nas u Zborno područje, dao je šansu mladim ljudima koji su se iskazali, zahvalio se svim onima iz JNA koji su pojedinci više smetali nego ovaaj što su svojim znanjem nama pomagali u Domovinskom ratu. Čast iznimkama, čast iznimkama, ali jako puno njih je došlo zbog toga što su evo na taj način uspjeli zadržat svoje činove i dobiti mirovine i on jednostavno kad je vidio što nama treba i ko to može napraviti jer ja se ne mogu sjetit, evo i imali smo sreće što mi nismo imali takve u svojim postrojbama, mislim da smo jedine dvije postrojbe gdje nisu bila vojna lica na čelu. Jer ja ne znam da je neko od njih uzeo pušku i rekao za menom. Nakon što su došli ovi ljudi, po njima, šta nisu školovani, to se sve okrenulo, znači, ratni zapovjednici, većina tih ratnih zapovjednika bez obzira na razinu, da je bio zapovjednik satnije, bojne ili brigade, on je vodio svoje vojnike.

Kako gledate na ulogu Crkve u Domovinskom ratu? Koliko je vama vjera značila u ratu?

Pa simbol je uvijek bio križ i krunica oko vrata. To je bila jedna sinergija. Jako puno, jako puno je pomagala ljudima, i vjera, jer u to vrijeme ako nemate ništa, imate jedino Boga i, možda, mogli ste se uzdati u Boga i čak i, oni teški nevjernici bi nekad rekli 'Bože, pomози' kad je bilo gadno.

Jeste li tijekom rata razmišljali o nastavku vojne karijere ili o povratku u civilni život kada rat završi?

Pa sticaj okolnosti je bio da sam nastavio vojnu karijeru, iako sam imao ponuda da se vratim u brodograđevnu industriju i posebno od svojih prijatelja koji su tada bili na određenim pozicijama, međutim, evo, nekako smatrao sam da mogu dati još uvijek na izgradnji oružanih snaga i onome što, što čemu smo težili, a to je pristupanje u ovaj NATO pakt i tu sam aktivno sudjelovao na pripremama i evo, ponosan sam i na taj dio povijesti.

Evo, time ste zapravo odgovorili na ovo sljedeće pitanje: Što vas je motiviralo da ostanete aktivni u vojnoj službi? Jeste li zadovoljni svojom odlukom?

Pa jesam, ovaj, zadovoljan sam, ima tu dosta stvari koje nisu baš bile kao što sam očekivao, ali moramo sagledat sveukupno, ovaj, kako smo krenuli, šta smo imali i... jednostavno smo jako dobro i odradili taj dio posla, a posebno se to vidi po našim, ovaj... našim pripadnicima oružanih snaga koji su bili u raznim misijama van domovine.

Evo sad nekoliko pitanja o djelovanjima u udrugama. Jeste li (bili) aktivni u kakvoj braniteljskoj udruzi? Ako da, u kojoj mjeri i što su obuhvaćale Vaše aktivnosti?

Udruga veterana, znači mi smo jedna od rijetkih udruga koja objedinjava dvije ratne brigade. Znači, 158. brigadu i 6. domobransku pukovniciju. Kroz... ratni put ove dvije brigade prošlo je šest tisuća ljudi. Mahom to su ljudi iz Splita. Bilo je nešto iz Solina, jako malo u odnosu na, na populaciju, znači... mobilizacija, to jest, mobilizirani su sa područja grada Splita, iako mahom znači ljudi koji su vodili, zapovijedali, to su dragovoljci. To su ljudi koji su prošli kroz rat, bili su na određenim pozicijama i napredovali su kroz, kroz Domovinski rat i došli su do određenih pozicija. Mi u udruzi, normalno, prvo i osnovno je zaštita Domovinskog rata. Mi se politikom ne bavimo. Nstojimo bit koridiv politike. Znači, mi nastojimo reći ono što je dobro i ono što je loše. Ima ljudi koji su stranački opredijeljeni, ali su u manjini. A cilj udruge je, kažem, ne samo zaštita digniteta Domovinskog rata, nego i pomoć našim suborcima. Imamo tu raznih slučajeva gdje smo pomagali i od materijalnog do, do, bilo koje druge pomoći. Kad im je potrebno, oni se obrate. I ono što je prepoznato ovdje u gradu Splitu, jedni smo od nositelja uspostave i izgradnje Muzeja Domovinskog rata, da ostavimo našim mladim ljudima jedan moderni muzej. I trudimo se, evo, kroz cijelo vrijeme, od zadnjih, od 2015. godine da taj projekat zaživi. Zasada smo dogurali do galerije muzejske, na mjestima imamo troje djelatnika u Muzeju, znači ravnatelja Muzeja i dvije kustosice, jednu višu kustosicu, znači sve obrazovani ljudi. Prioritet u zapošljavanju imaju djeca branitelja. Međutim, ako nema, sljedeća je struka. I, prva je struka, normalno. Za razliku od političara mi se ovdje trudimo doista da ne govorimo jedno, a radimo drugo. Znači, člansku iskaznicu, ne prolazi. To ne dolazi u obzir. Također, mi dva do tri puta godišnje napravimo i nekakve humanitarne aktivnosti. Ako treba negdi pomagati zajedno sa ostalim udrugama, pomagali smo kad je bila velika poplava u Gunji. I pomažemo oko, oko svih stvari koje se događaju, a potrebna je šira društvena zajednica da pomogne. I jednom godišnje radimo pregled za građane i branitelje u Strossmayerovom parku, Đardinu našem, gdje zajedno sa sveučilišnim studijima, zdravstvenim studijima, udrugom Hepatos, znači udrugom za bolesti jetre, Nastavnim zavodom za javno zdravstvo i još određenim liječnicima radimo deset do petnaest pregleda za građane. Odaziv je velik. Evo ovu godinu smo imali preko petsto građana i oko stotinjak branitelja koji su bili na tim pregledima. To radimo tradicionalno, evo, treća godna zaredom. I evo aktivni smo kad treba obilježavat različite događaje iz Domovinskog rata.

Je li udruga kojoj pripadate (ste pripadali) pomogla u rješavanju nekih Vaših ili problema Vaših suboraca? Ako jest, u kojoj mjeri i na koji način?

Pomažemo, evo... primjer, ako je u pitanju određene bolesti, neka statutarna pitanja... na desetke ljudi, čak smo i materijalno pomagali jer dogodi se, ono što je percepcija javnosti, misle da svi branitelji imaju dobre mirovine ili dobra primanja, što je netočno. Mi imamo ljudi koji nisu ostvarili svoj, svoje statuse, imamo ljudi koji su na minimalcu, državnom minimalcu kad je u

pitanju mirovina. Tako da... i kroz taj dio, i kad vidimo, bez obzira da li se radi o članu naše udruge ili nekakvom drugom hrvatskom branitelju, tu doista uskačemo.

Bavi li se Vaša udruga kakvim drugim oblicima (humanitarne) pomoći, osim one koja obuhvaća pomoć pripadnicima postrojbe?

To sam vam već (odgovorio).

Obilježava li udruga kojoj pripadate (ste pripadali) spomen na poginule suborce? Na koji način?

Evo ovako, znači, mi imamo dvadeset, deventaest poginulih i jednog nestalog pripadnika, međutim, s obzirom na zakon, taj je nestali pripadnik, koji je 95. godine na području Bosanskog Grahova nestao, i on se vodi kao poginuli pripadnik. Mi svaku godinu odlazimo na mjesta pogibije naših suboraca koji su poginuli direktno u borbama. Stavimo cvijeće, ovaj, na mjesta i označili smo, ovaj, skoro sva mjesta, jer ima nekih mjesta šta više ne možemo doći do njih. Međutim, evo, kad je u pitanju južno bojište, gdje su poginula naša dvojica pripadnika, ima jedno zajedničko, ovaj, mjesto, to je Osojnik, gdje mi svaku godinu odnesemo cvijeće, a kad su okrugle obljetnice, bude i misa zadušnica za tu dvojicu naših pripadnika. Dalje, svaku godinu od završetka Domovinskog rata, jedna grupa pripadnika I. bataljuna, a kasnije su nam se pridružili i, i, i drugi prijatelji, otprilike nas sedam do deset, obiđemo, ovaj, od... od dijela sinjske bojišnice, znači preko Vrlike, Knina, Bosanskog Grahova, Drniša, jer jako puno nam je poginulo i na tom području Drniša pripadnika, i stavimo cvijeće, znači jedanaest, na jedanaest mjesta u tome dijelu, i također ostavimo cvijeće na Svilaji, na tim mjestima i jednom godišnje mi radmo, ovaj, polaganje cvijeća za poginule naše branitelje na groblju Lovrinac i obavezno prilikom svečane akademije prikaže se jedan video uradak gdje se nalaze svi naši poginuli pripadnici. I uvijek smo otvoreni za njihove obitelji za bilo kakvu pomoć.

Je li rad udruge kojoj pripadate (ste pripadali) ispunio Vaša očekivanja?

Pa ispunio je... jer ono sve šta smo stavili ispred sebe, evo još ostaje nam, malo duže radimo na tome iz nekih objektivnih razloga, a to je izdavanje monografije. Znači, izdali smo određenu publikaciju i na tome isto također radimo i ja osobno sam, ovaj, bio na pet-šest promocija gdje organiziramo promocije za knjige od naših prijatelja, suboraca iz drugih krajeva Republike Hrvatske ili nekih znanstvenika naših. Tako da smo ili bili nositelji ili smo surađivali na, na, ovaj, na tim promocijama, ovde u Splitu. Već sam rekao da je Muzej Domovinskog rata jedan projekat gdje ga mi, ovaj, u velikom dijelu participiramo, i ja osobno i članovi udruge pomažemo, ovaj, i to je, to je ono što je najvažnije kad je u pitanju zaštita Domovinskog rata i istina o Domovinskom ratu. I kao što vidite ovde u našoj udruzi... odmah prepoznate da je ovo udruga ratnih postrojbi, ima jako puno, ovaj, slika, ima dokumentacije. Osobno surađujemo, blisko surađujemo, sa Hrvatskim memorijalno-dokumentacijskim centrom Domovinskog rata. Tako da... evo, kažem, na dosta tih aktivnosti, isključivo vezanim za Domovinski rat, jer udruga za to postoji. Ono što, što recimo nije nam drago što ma strašno puno udruga u Republici Hrvatskoj, a jedan dio njih, nažalost, ne radi ama baš ništa kad je u pitanju promocija Domovinskog rata ili kad je u pitanju, evo ovo što, što, što se radi, izdavanje određenih publikacija, filmova i svega onoga što ostavljamo ovaj iza sebe.

Time ste zapravo odgovorili i na pitanje: Koji je Vaš stav prema činjenici da u Hrvatskoj djeluje više od 1000 braniteljskih udruga?

Od toga je veliki broj političkih udruga. Mi ne pripadamo tome, ovaj, dijelu spektra. Znači... drugo, kod nas u udruzi se zna tko je što i kakav je bio u Domovinskom ratu. Raznorazne udruge koje iza sebe nose samo nekakva slova, skraćenice i tako, imate tu svega i svačega, imate ljudi koji čak i nisu baš puno bili puno u Domovinskom ratu, a sticajem okolnosti ili političkom, ovaj, odlukom ili iskaznicama, ne govorim samo za jednu, ovaj, što je kod nas kriva percepcija pa misle da samo HDZ ima... nažalost, i druge političke stranke pokušavaju to kooptirat te braniteljske udruge, što nije dobro, jer u Domovinskom ratu se nismo dijelili na taj način. Međutim danas, negdi se podlegne nekakvim materijalnim sredstvima, negdi malo boljim životom i onda, ja uvijek kažem, malo rasprodajemo taj Domovinski rat.

Što mislite o postojanju i djelovanju Generalskog zbora? Je li po vama ispunio svoju svrhu (u kojoj mjeri)?

Pa nije lijepo govorit protiv svojih generala, ovaj, ali mislim... da on nije ispunio svoju svrhu. To... to možemo i vidjet i kroz razgovor sa određenim ljudima koji su, koje mi izuzetno poštivamo, koji su prošli puno toga u Domovinskom ratu i svoje čine su zaslužili na bojišnicama. Mi njih strašno cijenimo. A ima tu i nekakvih drugih, međutim, sve najbolje o našim generalima.

Evo sad nekoliko pitanja o Ministarstvu branitelja i djelovanju državnih institucija. Što je za Vas značilo osnivanje Ministarstva branitelja? Zna li kada je ono osnovano?

Pa odmah nakon Domovinskog rata. Mislim da je prvi... ministar bio, ovaj, doktor Njavro. Ministarstvo hrvatskih branitelja je bilo potrebno. Jer rat je završio, ono što bi rekli, i politika nije bila, ovaj, spremna riješit pitanje ljudi koji su, ovaj, iznijeli taj Domovinski rat. Napravljeno je Ministarstvo i to je bio dobar potez, međutim, bilo je raznih, raznih vremenskih perioda kad to Ministarstvo nije najbolje funkcioniralo. Najbolje se to vidi i onaj veliki prosvjed hrvatskih branitelja, kad se pokušalo, ovaj, ubacit u Ministarstvo hrvatskih branitelja neke stvari koje ne pripadaju isključivo, ovaj, Domovinskom ratu. Čak ideološki se ulazilo u nekakve stvari što su jako loše. Bilo je i perioda kad su bili određeni ministri ili ministrica koja se baš nije dobro snalazila u toj ulozi, neko kaže da je, ja kažem da nije. I jedan period jako, jako loš za ljude, gdje se može najbolje opisati sa suicidima, gdje smo izgubili cijelu jednu brigadu. Jer ljudi su bili jednostavno zgroženi. Imali smo dvojicu predsjednika, ne da Bog da se više ikad dogodi takvo nešto, ovaj, u Hrvatskoj. I evo... možemo bit sretni i, i velikim dijelom ide zasluga ovome danas, ovaj, ministru hrvatskih branitelja. On je daleko najbolji ministar hrvatskih branitelja. Učinio je puno on i Damir Krstičević kao ministar obrane za vraćanje onoga svega šta smo imali, digniteta Domovinskom ratu i ponosa na Domovinski rat. Jer vratili smo vojsku, ovaj, u Ploče i Vukovar, iako se prije toga govorilo, i ovaj nesretni današnji predsjednik, ovaj, ništa nije poduzeo i govorili su da to nema šanse da vojsku vratimo pa smo je vratili bez ikakvoga problema, bez ikakvih političkih problema, međunarodnih. Vratilo se dostojanstvo jer dobar dio, ovaj, institucija raznih, dvorana... i, i, i objekata unutar Ministarstva obrane, to jest Oružanih snaga, dobio je nazive, znači dvorane... dobili su nazive po istaknutim zapovjednicima ili istaknutim herojima Domovinskog rata. Ministar hrvatskih branitelja, ovaj, Tomo Medved je ponovno otvorio mogućnost da se riješi

jedan dio jer javnost ne zna da doista jedan dio, ovaj, i visoko pozicioniranih hrvatskih zapovjednika, ali i vojnika običnih nije mogao riješiti svoj status zbog birokracije. Jednostavno, uvijek mi kažemo, oni gore ne vide što mi radimo na terenu i kakve sve probleme imaju ljudi na terenu jer neko misli da je prostrijelna rana najgora. Nije. Traume su najgore. Evo, kažem, zahvaljujući tome, mi imamo puno manji broj suicida i imamo puno veće zadovoljstvo i vodi se računa i, mogu kazati, velika zahvala ide tome kao najboljim ministrima, ministru obrane Damiru Krstičeviću, generalu i generalu Tomi Medvedu.

Evo, dijelom ste opet odgovorili i na ovo sljedeće pitanje: Što mislite o djelovanju Ministarstva hrvatskih branitelja unazad 27 godina od osnivanja? Smatrate li da je ono ispunilo svrhu i namjenu svojeg postojanja?

Pa velikim dijelom je, ali ima tu još puno prostora za popraviti to stanje. Sad je pitanje da li postoji politička volja.

Evo sad pitanje kojeg smo se dotakli maloprije. Prema podacima Ministarstva hrvatskih branitelja, status hrvatskog branitelja ima više od 500.000 osoba. Kakav je Vaš stav prema tome?

Rekao sam vam maloprije. To su proizvele, znači te branitelje su proizvele politike. To nema veze. Čak su i, i, i partizani bili malo pošteniji u tome dijelu jer su napravili razliku između onih koji su bili simpatizeri, tako je trebalo i kod nas, tako da mi možemo jedno 100.000 njih staviti kao simpatizera. Čak i 400.000 je previše. Znači mi sa tom vojskom, mi smo mogli osloboditi cijelu Europu. 500.000 ljudi! To su gluposti. Čak na jednoj TV postaji, neću sad govoriti koja je, žalosno je što je velika TV postaja, jedna voditeljica, pa sam ja prekrizio tu emisiju, je rekla... da je u Hrvatskoj bilo 500.000 boraca. To je najveća laž što sam ja čuo na jednom mediju.

U Hrvatskom saboru i u tijelima državne vlasti djelovalo je i djeluje nemali broj branitelja. Smatrate li da su oni dovoljno učinili za prava branitelja? Objasnite.

Ne. Ne. Oni su puno učinili za sebe. Imamo dobrih primjera, evo ja sam vam istakao dvojicu, ali imamo jako puno primjera, ovaj, i meni je žao što to se ne izađe u javnost da vidimo što su oni to učinili za braniteljsku populaciju, a što su učinili za sebe.

Evo sad nekoliko pitanja o praznicima i simbolima Domovinskog rata. Od završetka rata do 2020. zbile su se dvije velike promjene prazničnih dana kojima se obilježavaju najvažniji datumi u stvaranju hrvatske države i Domovinskog rata. Znate li točno o kojim je promjenama (praznicima) riječ?

30.5., to jest, prije se slavio Dan državnosti u 6. mjesec. Mi smo, evo, ovo što vam je sad ekskluziva, ja sam dobio jednu onako sugestiju od jednog visokopozicioniranog političkog, ovaj, djelatnika da bi bilo dobro napisati nekoliko riječi da se to preda premijeru Andreju Plenkoviću vezano za promjenu, ovaj, datuma obilježavanja Dana državnosti jer smo ga mi slavili 30.5., za vrijeme Domovinskoga rata mi smo ga slavili 30.5. I onda su ove nesreće sa lijevoga spektra, da bi napravile neki dišpet, da to ne bude kao HDZ-ov, ja ga ne doživljavam kao HDZ-ov, nego kao nas sviiju hrvatskih branitelja ili većine, pardon. I ja sam pisao, ovaj, kod mene je u laptopu još uvijek... taj jedan prijedlog koordinacije udruga borbenih postrojbi, tu su sve bile borbene

postrojbe i stradalničke postrojbe od roditelja poginulih i udovica. Mi smo potpisali taj dopis i dali smo ga tom izvoru i on je to predao Andreju Plenkoviću. Sad, da mi rećete točno godinu, ne znam, moram otvoriti laptop i vidjeti. Kod mene je taj original dopis gdje smo se mi složili da to bude, znači to nema veze sa politikom, nego to je dan i to se ne smije mijenjati. Ta gospoda mogu promijeniti taj 29. 11., dan njihove republike pa neka mijenjaju, ali neka ostave to, to su naš, znači to je... od hrvatskih branitelja, to je i od tadašnje politike jer tadašnju politiku je isključivo vodio HDZ. Prema tome i HDZ, to jest, mi uz pomoć te politike smo dobili Domovinski rat. I to vam je odgovor, ovaj, zašto najveći dio ili ako oćete, ili većina, je na strani HDZ-a. Iako nismo članovi, ali smo simpatizeri i toga se ne bojimo kazati, a imamo jako puno zamjerki, ali to su činjenice.

Što mislite o tim promjenama? Jesu li bile potrebne, opravdane, s obzirom na relativno kratko razdoblje od ni 30 godina u kojima su se zbile?

One su bile potrebne jer su ove nesreće, ovaj, promijenile ono što je nama bilo, rekli bi, svetinja. Jer mi smo, evo, samo jedna digresija, mi smo 30., uoči 30.5., iz mjesta Kljaka, zaseok Čule, gdje je bilo zapovjedno mjesto 1. bojne 6. pukovnije, znači govorimo o '94. godini, 30.5., u ranim jutarnjim satima napravili hodnju od Čula do Lore gdje je bilo zapovjedno mjesto, ovaj, 6. domobranske pukovnije. Pedeset četiri kilometra smo pješaćili, znači većinom su to bili zapovjednici od desetine do mene kao zapovjednika bojne. Prošli smo taj put, došli smo u Loru. Prvo, želeći tome danu posvetiti, ovaj, posebnu, ovaj, pažnju. I drugo, reć ljudima koji su se kupali i koji su šetali po Splitu, ovaj, da bojišnica nije tako daleko. I onda su nam došli, došao Grinch i ukrao Božić.

Koje je Vaše mišljenje o proglašenju datuma 18. studenoga „Danom sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Danom sjećanja na žrtve Vukovara i Škabrnje“?

Pa to je jednostavno je bilo neizbježno napraviti. Ja bi tu još dodao, ovaj, ljudi jednostavno zaboravljaju, ne znam iz kojih razloga zaboravljaju i određena druga mjesta. Recimo, meni je jedno od najupečatljivijih mjesta koje je stradalo, ovaj, to je Lovas. Znači, to je malo, mirno, pitoreskno... rekli bi bogato mjesto u Slavoniji koje je bilo, na žalost, odmah na prvom udaru. Malo ljudi, malo se o tome pričalo, to je nakon Drugog svjetskog rata, prvi put da se dogodilo, da su Hrvati bili označeni sa vrpcom, morali su nositi bijelu vrpcu i na kućama su bile plahte, bijele, i ti četnici koji su dolazili, pomiješani sa JNA, znači to je sve ista banda, oni su radili takve zločine, pored zločina što su pobili ljude, oni su dolazili u te kuće, pljačkali, nosili, tamo, blizu im je bila Srbija. I to su bile horde pljačkaša koje je podržavala Jugoslavenska narodna armija, takozvana, kako oćete. Tako da... mi je ža i zašto još neke destinacije, ovaj, u Hrvatskoj koje su to proživjele i na upečatljiv način, možemo cijeloj međunarodnoj zajednici pokazati tu genocidnost za koju se zna već. Beograd je svoje Židove, to jest Srbija je sve svoje Židove riješila odmah na samom početku i taj antisemitski, ovaj, mentalitet živi u njima, evo, kažem, ali sad nisu bili Židovi u pitanju, nego su bili Hrvati u pitanju.

Odlazite li u Vukovar ili Škabrnju? Koliko često? Organizirano ili samostalno?

Odlazim onoliko koliko treba, znači godišnje odemo u Škabrnju obavezno. Znači, kad govorimo o Udruzi onda ne možemo svi, iako smo svi bili na, na tim mjestima, kažem, evo, bili smo i u Lovasu i bili smo još u Bogdanovcima i u raznim mjestima u Slavoniji gdje su bili zločini i gdje

je napravljeno, ovaj... gdje, gdje su ljudi stradavali. A u zadnje vrijeme, evo, odemo, čak smo i sa obiteljima bili u Vukovaru, u Škabrnji i u ostalim mjestima. A u zadnje vrijeme odlazimo u središnju Bosnu gdje su Hrvati strašno puno nastradali, a bili su nam velika pomoć u onim prvim danima agresije kad se krenulo na Hrvatsku, znači i Hercegovina i središnja Bosna su učinili puno toga. A stradanja ljudi u središnjoj Bosni se može uspoređivati jedino s Vukovarem.

Koje je Vaše mišljenje o obilježavanju praznika Dana pobjede i Domovinske zahvalnosti u Kninu 5. kolovoza?

Pa lijepo smo počeli, ali onda smo počeli politizirati neke stvari i ono što nije dobro, ono što nama svima smeta i ono što zamjeramo, jednu... rekli bi onako... pomirbu koja ustvari to nije. Znači, ako već neko iz delegacije Srba treba doći tamo, onda je on trebao javno, pred svima kazat da se ispričava za ono sve što su napravili i ovaj, i to je izostalo, zato puno i branitelja nije za takvi način pomirbe, jer ne treba nikoga gurati tamo zbog nekakvih političkih stvari jer to je mjesto posebnog pijeteta i nama ne trebaju, na kraju krajeva nikakvi političari ako dolaze sa figom u džepu, tako da tu imamo razna mišljenja. Dio branitelja koji su politički angažirani, oni normalno ne smiju, oni gledaju u pod i prihvaćaju to sve, ali mi jednostavno ne možemo prihvatiti da neko dođe tamo, da prije toga naziva Oluju zločinačkom operacijom i da dođe tamo se pokloniti nekim žrtvama, obično tih par Srba što je poginulo, dolaze zbog njih, to je licemjerna politika.

Evo na ovo se zapravo nadovezuje ovo sljedeće pitanje: Koji je Vaš stav o nezadovoljstvu dijela braniteljske populacije usmjerenom prema organizaciji proslave toga dana u Kninu?

I toga dana u Kninu i svih ostalih proslava uključujući i Vukovar, i uključujući Borovo Selo i sva stradanja, i Škabrnju, i tako. Dobro, i u Škabrnji su bili malo i snažniji pa su onda rekli hvala vam lijepo, nemojte nam dolaziti, ovaj... jer nije lijepo, lijepo je oprostiti, mi smo zato da se oprostimo, ali neko se mora ispričati za to.

Sjećate li se tradicije odavanja počasti poginulim hrvatskim ratnicima na Oltaru domovine na Medvedgradu? Kakvo je Vaše mišljenje o toj tradiciji? Sjećate li se kada je ta tradicija ukinuta i što mislite o tome (treba li je obnoviti?)

Pa znamo svi ko je ukinuo (smijeh), ovaj. Da li je treba obnoviti, ovaj, bilo bi lijepo, zašto ne, međutim, kažem, ovo sve što se, nažalost, bilo je tu i onih koji su krivi politički, koji nisu bili oponenti, nego su bili članovi vladajuće stranke koji su malo pripomogli onom nesretnom predsjedniku koga ne želim, ovaj, ni spominjati. On je to ukinuo. On je čak u jednom momentu, ja sam bio tada još uvijek djelatna vojna osoba, raspravljalo se još o tome, oće li bit pucanj za ljude koji su, znači radi se o ratnicima koji su umrli nakon Domovinskog rata, jer navodno da se puno troši streljiva. Opet za vrijeme tog nesretnog predsjednika. To je bila jedna grozna stvar. Valjda su i oni sami vidili da to nije pametno.

Znate li za još koju tradiciju nastalu tijekom Domovinskog rata, koja je ukinuta 2000. godine?

Pa evo sad u ovom momentu se ne bi mogao, ovaj, sve to sjetiti, ali jako puno bilo je iz osobnih razloga. Znači... slučajno izabrani predsjednik u dva mandata je napravio puno tih stvari... isključivo iz razloga jednog animoziteta kad je doživio određene stvari ovde u 4. gardijskoj brigadi

kad je bio verbalno napadnut od strane obitelji poginulih ratnika, s opravdanjem jer sam je izazivao te ekscese, sam je jednostavno pridonosio tome da se Domovinski rat jednostavno stavi sa strane i da se sve ono što je napravio predsjednik dr. Franjo Tuđman da se jednostavno zatre. A kažem, nažalost, pomogli su mu, ovaj, i još neki drugi, ovaj, ljudi u tome. A taj isti gospodin, zajedno sa, sa pokojnim dugovječnim političarom je '94. godine u, u tijeku, ovaj, rata, najgorih događanja, jednostavno je htio srušiti predsjednika dr. Franu Tuđmana, izazvat krizu. Pomogli su mu, ovaj, znamo točno ko, ko mu je bio šef ureda, zna se ko je to sve napravio, međutim, zahvaljujući, ovaj, puno stvari, zahvaljujući i, i, i ljudima iz Domovinskog rata, zapovjednicima, vojnicima i tako, nije im uspjela ta, ovaj, ta stvar. Inače, sumnjam da bi danas imali ovakvu Hrvatsku.

Evo nekoliko pitanja o braniteljima i aktivizmu. Što mislite o političkim promjenama iz 2000. godine? Jesu li one i kako utjecale na braniteljsku populaciju i Vas osobno?

Pa jesu. Bilo je tu jednog velikog nezadovoljstva. Rekao sam, ovaj, kroz ovaj dio, da se ne ponavljamo. Znači, želilo se Domovinski rat staviti skroz sa strane, upravo iz tih osobnih razloga i iz razloga političkog daljnjeg djelovanja, tih nesretnih ljudi koji su se dokopali dobrih pozicija i dobro su plaćene te pozicije, odmah da znamo, normalno, na štetu hrvatskog naroda, a koristi od svega toga nije bilo, a štete je bilo za braniteljsku populaciju jer u to vrijeme, nažalost, jako puno ljudi je napravilo suicid.

Smatrate li da braniteljska populacija ima pravo prosvjedima reagirati na političke odluke državnih vlasti? (U kojoj mjeri i zbog kojih problema? Obrazložite.)

Pa u... kod mene je taj stav jasan. Znači oni ko se oće baviti politikom, treba ići u politiku i baviti se politikom. Mi smo koridiv. Posebno kad je u pitanju Domovinski rat. I kad su u pitanju, ovaj, vrijednosti Domovinskog rata. I kad je u pitanju zaštita onih najpotrebnijih naših ljudi koji su dali puno toga u Domovinskom ratu. I obitelji poginulih, normalno. Mi možemo utjecati na određene stvari kad je u pitanju nacionalni osjećaj, kad su u pitanju određene stvari, ali nikako ne možemo ići u, u, u, u političko djelovanje, ja sam protiv toga. Znači, mi moramo ostati nezavisni i mi moramo kazati i lijevima i desnima i bilo kojim drugima, ovaj, što to nije dobro, što ne valja i, normalno, prosvjedovati da, ali demokratskim putem.

Možete li (kronološki) nabrojati nekoliko najvećih braniteljskih prosvjeda (od 2000.)?¹

Pa evo, svima dobro poznati 'Šator', koji... ima i loših stvari, odmah da budemo iskreni, da kažem svoje mišljenje jer sam i bio jedan od ljudi koji je bio gore u par navrata. I, i, sa, iz Zbornog područja Split smo čak i organizirali jedan mirni, ovaj, odlazak gore, pokazujući upravo ono jedinstvo koje je bilo. Znači, prikupili su se ratni zapovjednici od Dubrovnika do, do, do Velebita i otišli su javno kazati svoje negodovanje sa stvarima koje je tada radio, ovaj, premijer i njegova ekipa, uključujući i ministra hrvatskih branitelja koji, nisam vidio ciničniju osobu u svome životu na visokoj funkciji ko što je on; takvi ne bi trebali biti hrvatski političari, puni mržnje. Ako malo zagrebete, vidit ćete koliko stvari kod njega nije na onome tragu koji bi trebao biti i naročito neko

¹ Kronološki, najznačajniji protesti idu ovim slijedom: 2001. zbog uhićenja Mirka Norca, 2005. zbog uhićenja Ante Gotovine, 2011. zbog uhićenja Ivana Purde, 2011. zbog podrške uhićenim generalima u Haagu, 2013. zbog dvojezičnih natpisa u Vukovaru, 2014.-2016. zbog nezadovoljstva rada Ministarstva branitelja i odnosom prema braniteljima.

ko je prošao, ovaj, logor i ko je prošao te patnje. Međutim, kažem, opet, osobni interesi prevladaju nad općim društvenim interesima i tako živi naša politika.

Evo, odgovorili ste dijelom i na ovo sljedeće pitanje: Jeste li sudjelovali u najvećem takvom prosvjedu, koji je trajao 555 dana ispred Ministarstva branitelja u Savskoj ulici? Ako jeste, što Vas je motiviralo?

Prvo... motiviralo me, ovaj, to da, da, određene stvari koje su se tada događale nisu išle u onome smjeru, ovaj, u kome su trebale ići. Ministar je ušao u sukob, kao i premijer. Međutim, nažalost, ono što je bilo dobro, jer tada smo se mi, ovaj, bili okupili, ne samo sa ovoga područja, nego i naši prijatelji iz Zagreba, Slavonije, i tako, ovaj, bili smo gore jedinstveni, međutim, upravo jedna mala grupa iz svojih privatnih interesa i, i, i... dobivajući poslove za svoje tvrtke, izdala je, ovaj, te svoje prijatelje, išla je na razgovor sa premijerom i to je bilo, recimo, ono što se baš puno ne ističe, a to je bilo jako negativno i jako loše, ali većina ljudi je išla gore jednostavno nezadovoljna i to je, to je jednostavno samo kulminiralo sa ovim svim što se događalo iza 2000. godine, nije to odjedanput nastalo, nego jednostavno te vrijednosti Domovinskog rata i ti ljudi koji su prošli najveće strahote i odnos prema... određenim krajevima kod nas je bila stvarno, ovaj, ispod svake razine i... ono, prelila se kap jer to nije bilo, evo idemo sad mi, isključivo da neko, dobro, politika ko politika, ona se uvijek, uvijek se pridruži tim velikim, ovaj, događajima, međutim, mislim i dan danas da je ideja bila dobra, ali na kraju realizacija nije, ovaj, do kraja uspjela.

Da, kako danas onda gledate na provedbu i učinak tog prosvjeda?

Pa već i onda je, ovaj, određene stvari su se počele, znači nije više bilo negativne... ne, jednostavno cijelo društvo je sagledalo, to jest svi ti na političkim dužnostima, sagledali su malo da, da to baš i ne ide u dobrom smjeru. Već je onda stalo, nije se to poboljšalo. Najveće poboljšanje i najviše ono što se dobilo, dobilo se dolaskom, rekao sam, Tome Medveda, čovjeka koji je prošao cijeli Domovinski rat, čiji je brat nastradao i čovjeka koji je... jednostavno čovjek. Ja sam imao prigodu, ovaj, radit u Karlovcu dok je on još bio djelatna vojna osoba i znam dobro jako puno stvari o njemu. O Damiru Krstičeviću isto tako ne moram govorit. Tako da, jednostavno, puno toga, puno toga se promijenilo. Kažem, evo, dolaskom te dvojice ljudi. Da li je to bilo uz zeleno svjetlo, ja pretpostavljam, premijera, ali...

Jeste li sudjelovali u prosvjedima organiziranim za zatočene hrvatske časnike u Haagu? Ako jeste, opišite motive?

Jesmo. Jesmo. Najveća nepravda, ja sam to tijekom svoje i vojne karijere, prilikom... posjeta Kninu, s obzirom da sam bio, ovaj, osoba koja je radio na ovim raščlambama vojnih djelovanja, svake godine bi dolazile škole, dočasničke, časničke, zapovjedno stožerne škole, razne udruge na kninsku tvrđavu i jedan od ljudi koji je njih prihvaćao i radio prezentaciju od tim događajima, osim kad je bila ratna škola, onda je pokojni general, ovaj, Rajko Rakić to radio, čisto zbog hijerarhije. Obavezno je bilo tih pet minuta uvoda o onome što je general Gotovina napravio za Hrvatsku vojsku, to sam vam sad u početku rekao. To je, po meni, najveći zapovjednik na ovoj operativnoj razini koji je strašno puno učinio, pored, normalno, i Janka Bobetka kao načelnika Glavnog stožera, ali ta jedna percepcija rata, njegov način razmišljanja i sveg ostalog. Imao sam priliku, ovaj, upoznat se dok on nije bio general, jer sam i bio zapovjednik na određenim dužnostima pa

sam znao što radi general. On, jednostavno, ja bi pet minuta izdvojio za generala. I on je strašno, strašno puno učinio. Nažalost, politika, ali i mi svi smo, ovaj, dozvolili da bude protjerivan i da jedan dio svoje najljepše mladosti i zasluga za sve ono što je učinio, on je morao proboravit u Haagu, što je bilo nama strašno. I zato i jesmo išli i prosvjedovali bi i, i, bili smo najsretniji i jedan od tih sretnih dana poraća je bio upravo oslobađajuća presuda za generala Gotovinu. A s druge strane, evo jedna mala digresija, vi znate sve što je ovaj nesretni sadašnji predsjednik Milanović napravio da zaštiti dvojicu ubojica od Udbe kad je stavio cijelu državu i sve je stavio u pogon da se oni jednostavno ne izruče jednoj demokratskoj zemlji koja ipak nije kao Hrvatska, pod njihovim vodstvom, normalno. Ja se nadam da više nikad nikome neće past na pamet da radi ono što su oni radili, da te jednostavno dokazane nalogodavce, oni sami nisu pucali, ali oni koji vam da nalog, njih se branilo, čak i u pitanju je bilo i ulazak u Europsku uniju i sve. A kad je bilo u pitanju general Gotovina, on mora ić, je li kako je rekao onaj nesretni, treba locirat i, ovaj, i, i, i otpremit u Haag najzaslužnijeg generala, ovaj, za ovo šta mi imamo i, i čovjeka koji je vodio sve to. A... poznam i znam iz osobnog iskustva koliko je nastojao da se ne napravi nekakvi eksces od strane Hrvatske vojske u, ne samo u završnim opreacijama, nego općenito. Znači, čist, najčišći vojnik... to jest zapovjednik, možemo kazati, od Drugog svjetskog rata. Ali je platio cijenu nečiju drugu.

Evo sad na to se nadovezuje nekoliko pitanja vezano za rad Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju u Haagu: što je za Vas značilo oslobađanje hrvatskih generala Mladena Markača i Ante Gotovine? Kako ste to doživjeli?

To je, prvo oslobađanje Domovinskog rata od onoga svega što lažna srpska politika i oni koji ih podržavaju i ovi, normalno, naši izdajnici u Hrvatskoj, to je jedno, jedna velika stvar za Republiku Hrvatsku i za nas vojnike koji smo bili, ovaj, direktno pod, pod, pod zapovijedanjem generala Ante Gotovine jedno olakšanje jer ako je neka vojska doista bila humanitarna, pa čak nam moraju, ovaj, malo i zamjerit šta nismo bili kao neke druge vojske, što, ja se ne mogu sjetit da je napravljeni nekakav organizirani zločin pa prema nekakvom selu, a ne samo prema, ovaj, prema toj zajednici koja je učinila veliku štetu Republici Hrvatskoj i prema hrvatskom narodu.

Kako ste i gdje pratili završnicu tog suđenja? Jeste li bili na dočeku oslobođenim generalima na Trgu bana Josipa Jelačića u Zagrebu ili u nekom drugom gradu? Opišite kako ste se tada osjećali.

Jesmo. To je, rekao sam, nakon Oluje, u poraću jedan od naj, najljepših trenutaka, ovaj, koje smo doživjeli, nakon, ovaj, oslobađajuće presude i osobno nisam bio u Zagrebu, ali bilo je izaslanstvo naše udruge, zajedno sa drugim suborcima. Oni su išli, ovaj, večer prije, molili su se i dočekali su, ovaj, dolazak generala. Mi smo ovde u Splitu isto tako, ovaj, bili zajedno, znači, ovaj, to je nama bio jedan od odlučujućih trenutaka i, evo, sretno smo ga, ovaj, doživjeli.

Kakav je Vaš stav prema osuđujućim presudama istaknutim zapovjednicima HVO-a poznatijima kao „Presuda šestorki“?

Tu ima strašno puno politike. Tu ima strašno stavri koje, nažalost, nama i dan danas, evo ovaj, nisu bile do kraja jasne... Ima puno stvari što, što smo, evo, i ja kod ovog dijela rada na, na, na tim raščlambama borbenih djelovanja. I u zadnje vrijeme otkad odlazimo u središnju Bosnu i u razgovoru sa profesorom doktorom Antom Nazorom, ima tu jako puno stvari koje su uskraćene

hrvatskoj javnosti o istini o ratu u, u Bosni i Hercegovini i o svim tim događanjima gdje je sudjelovale i naše snage Hrvatskog vijeća obrane, tako da imam svoj sud koji nije onakav kao što je to bilo presuđeno, međutim, to je sve politika. Kao što je i general Ante Gotovina završio u Haagu zbog navodno nekakve zapovjedne odgovornosti ili prekomjernog granatiranja što je izmišljena teza ili laž.

Kako ste doživjeli reakciju Slobodana Praljka na tu presudu i što za Vas znači njegov čin u haškoj sudnici?

Prvo, general je sa tim svojim činom jednostavno pokazao tu jednu hrabrost. Žao mi je zašto se to tako dogodilo, ali on jednostavno nije mogao prihvatiti nešto što mu se stavljalo na teret, posebno, ovaj, taj dio oko, oko događanja u Mostaru i jednostavno je odlučio tako na taj način, pokazujući onim ratnim zločincima iz Srbije i... onima koji su nas napadali da ipak čast i dostojanstvo, rađe će otići u grob, nego da bude uzrok nekakvoj političkoj presudi.

Smatrate li da se hrvatska država dobro postavila prema radu Haškog suda? Koje je Vaše mišljenje o Haškom sudu; pozitivno ili negativno?

Pa normalno da se nije dobro postavila, znamo i zašto se nije postavila dobro. Bilo je tu svega i svačega, znam dobro jer smo u pojedinim momentima, ovaj, bili pozvani i sa odvjetnikom, eto, našeg generala. Kao djelatna vojna osoba imao sam dopuštenje, ovaj, razgovora i znam jako puno stvari koje su jednostavno, evo, kad govorim, s obzirom da znam jer sam, ovaj, ulazio u arhiv i pregledao sam, ono što se kaže 90% dokumentacije, govorilo se o nekakvim topničkim dnevnicima (smijeh). To je neko izmislio, neka, ali mislim da je neka budala naša to izmislila i onda su se oni vezali za to. I tražilo su nešto čega inače nema. Drugo, bilo je tu prodaje, nažalost. Bilo je to i, i, i, ono što, što je sramota da neki bliži suradnici generala Gotovine su spašavali svoju kožu pa su njega pokušali, ovaj... dovest u, u, u jednu situaciju, dosta, dosta, ovaj, složenu, da bi se drznuli, ne znam, nakon 10-15 godina pisat nekakve knjige i govorit da su oni bili ti koji su nosili, da je Gotovina ipak slučajno bio tamo, što je sramotno, evo. Ali koliko je velik čovjek Ante Gotovina, on se nije uopće, ovaj... nije se čak ni očitovao na sve laži i podmetanja koja su bila.

Evo sad set pitanja o odnosu države i društva prema ratnim zločinima i Domovinskom ratu. Smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika srpskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Pa nije, nije učinila puno. Kažem, imali smo jedno razdoblje, ovaj, kad je politika ono rekla, 'ajde amo sad to zaboravit, šta ćemo mi se sad baviti tim, ko je nastrada, nastrada je'. Onaj ko je to vodio, normalno, on se obogatila, ovaj, njega nije bilo briga, njemu je bilo, ovaj, važno samo da zadrži svoju visoku političku poziciju. Nisu obeštećeni ljudi koji su proveli dio u logorima svog života, koji su bili uzvrgnuti strašnim mučenjima. Možemo kazat da se napravilo strašno malo u tom pogledu. I za to su krive politike. Sve.

A smatrate li da je hrvatska država učinila i čini dovoljno u kažnjavanju onih pripadnika hrvatskih snaga koji su činili ratne zločine na teritoriju RH?

Pa to me također pogađa jer to nisu bili organizirani zločini. Znači, to su pojedinci sebi dopustili da naprave neke stvari koje nisu u skladu, prvo, ni sa našim nacionalnim bićem, nisu u skladu sa

međunarodnom ratnim pravom. Znači, a toliko je toga bilo malo. I iman osjećaj da su to upravo radili takozvani naši da bi donekle tu izjednačili pa rekli 'ajde dobro, nemojmo sad to, idemo mi, ovaj, se bavit nečim drugim, ostavimo mi to, i ovi su radili zločine i ovi', što je pogodovalo, normalno, srpskoj politici u Hrvatskoj gdje oni od jednoga naprave tisuću. Kao što, evo, vidimo šta se događa sa Jasenovcem, vidim u zadnje vrijeme, ovaj, što se događa kod njih, gdje su napravili jednu Deklaraciju, mislim sa 34, ovaj, nekakva zaključka. Normalno, genocid Hrvata i tako dalje i, i laž o tome koliko je, ovaj, nastradalo u Drugom svjetskom ratu Srba. Mislim, jedna, jedna konstantna, konstantna laž, konstantno. Ja bi volio da imamo jednu politiku koja se neće dodvoravat Beogradu i koja neće spustat glavu kad oni lažu. Mi zasad još to doživjeli nismo. Ja se nadam, evo, u zadnje vrijeme, nešto malo se tu pokrenilo, međutm, mi smo imali cijelo vrijeme slugansku politiku i kao da živimo u Jugoslaviji i kao da su Srbi i dalje jedan značajan faktor i naša politika se tako svaka prema njima odnosila. Ovdje isključujem doktora Franju Tuđmana.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni načinom kako se u osnovnim i srednjim školama obrađuje razdoblje Domovinskog rata? Objasnite.

To je strahota. Znači... ali evo upozna sam preko nekih ljudi koji gore rade na raznim ministarstvima i raznim, ovaj, komisijama vezano za udžbenike. Ja sam jednom prilikom... bili su me zamolili baš ovde Osnovna škola Blatine i predsjednik... kotara da napravimo djeci osmih razreda tu jednu prezentaciju o Domovinskom ratu, o operaciji Oluja. I SDP-ov, sad to moram kazat, predsjednik kotara Davor Matijević je došao kod mene i rekao 'bi li vi to napravili', ja sam reka 'zašto ne'. I mi smo, ovaj, napravili tu jednu prezentaciju. Kad sam se pripremao uzeo sam gradivo od sedmih i osmih razreda povijesti da vidim šta se to uči u školi s obzirom da nemam djecu ni unuke koji su u školi i ostao sam zapanjen. Znači, knjige iz povijesti... na jednoj knjizi je bio kozmonaut, koliko znam u Hrvatskoj, čak ni Jugoslavija nije imala nijednoga u svemiru, Brandenburška vrata, ako sam dobro vidio na drugoj, korice, govorimo o, prednja stranica, onda je negdi su bili nekakvi čelnici nekakvih... sila iz Drugog svjetskog rata. Ulazim unutra, tekst na dvije, vjerovatno dvije stranice, stranica ipo o Domovinskom ratu. Ostao šokiran. Kad sam malo propitao ljude koji se bave poviješću i tako, evo sad zadnje prije nekoliko dana, i to je bio komentar, da jednostavno o Domovinskom ratu strašno, strašno malo se govori. Nažalost, opet ponavljam, tu nije kriva jedna politika; tu su krive sve politike. Jer ono što zamjeram vladajućoj stranci to je što je, nažalost, ovima koji nisu željeli Hrvatsku prepustila i prosvjetu i kulturu. I sad se čudimo šta naša djeca nemaju veze o Domovinskom ratu. Više znaju o nekakvim stvarima iz Drugog svjetskog rata, tako da sam, ovaj, što se te stvari tiče, jako, jako razočaran u sve. Al doslovno u sve.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni odnosom medija prema braniteljima i problemima braniteljske populacije? Objasnite.

Pa dobro, uvijek ima onih medija koji iz braniteljske populacije ističu ono što je negativno i prikazuju braniteljsku populaciju kroz dio tih pojedinaca koji, nažalost, sramote i Domovinski rat i nas, bez obzira da li su bili oni pravi borci, da li su bili heroji ili su bili daleko od toga svega. Jednostavno, iman osjećaj da se svi, da jedan dio tih lijevih medija, ako možemo tako nazvat, znamo o kome govorimo, jednostavno ističu sve te negativnosti. A kad treba istać ono što je dobro, nešto što je kvalitetno, neke, neke stvari koje su, ovaj, napravili, a ima ih strašno puno, e, tu izostaju.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni filmografijom, igranim i dokumentarnim filmovima o temama iz Domovinskog rata? Objasnite.

Pa mi nemamo nijedan film o Domovinskom ratu. Sve ovo što je napravljeno ovaj... osim, osim, ali kažem, ponovno, to je isključivo vezano za jednu, ovaj, akciju, mislim da je 55 film i jedan serijal koji je rađen, ovaj... *Izgubljeni* ili već...

(Ispitivač: *Nestali*)

Nestali, tako. Tu je, nekako se približilo. Međutim, govorit o, o, recimo... Vukovaru, govorit o, o, općenito o Domovinskom ratu, o nekim operacijama, mi toga nemamo. Iako znam da je jedan ministar SDP-a koji je bio, normalno, ovaj, puni mandat, da se zaklinjao da će napraviti film o Vukovaru. Normalno, lagao je ko i svi političari, šta manje više što lažu. Ništa od toga filma nije bilo, niti, niti sami početak. Nažalost, i ovaj film *General* je jako loše napravljen. Po svakom dijelu, evo i struka je rekla umjetnički da je to jako loše, ali kad gledamo sa strane ljude koji nisu bili u Domovinskom ratu, to je jako jako loše obrađena tema. Jedino, evo, svaka čast što se progovorilo o generalu Gotovini i ništa dalje od toga.

Jeste li zadovoljni, relativno zadovoljni ili nezadovoljni kvalitetom knjiga koje su na stručan, memoarski ili publicistički način tematizirale razdoblje Domovinskog rata?

Pa ne mogu biti nezadovoljan. Imate najbolja, normalno, djela i ono što je jako dobro napravljeno i svaku potporu imaju to je Memorijalno-dokumentacijski Centar Domovinskog rata koji prilazi stručno, naučno, kako oćete, i vjerodostojno prema svim tim događajima i dosta paze na to gdje će staviti svoj potpis. Mislim da je to jako dobro i da je jedna od rijetkih institucija koja vodi računa o Domovinskom ratu i o nacionalnim interesima i od nas ima svaku, svaku pomoć i trudimo se da bilo što treba, pa čak i oni prema nama, da mogu istać kao svijetli primjer vezano za publikaciju. A sad, zavisi sve od razine. Vi ako gledate, ovaj, svak od nas može napisati određenu knjigu, roman ili tako. Međutim, ako je to podržano sa dokumentima, sa izvorima, svjedocima, onda to dobiva jednu, jednu puno jaču dimenziju i upravo na tome radi i, i, evo, velika potpora i pohvala Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru i njegovom ravnatelju dr. Nazoru.

Smatrate li da nove generacije, koje nisu doživjele razdoblje Domovinskog rata, dovoljno dobro razumiju povijesnu važnost tog razdoblja, odnosno vrijednost doprinosa branitelja u ostvarenju slobodne države?

Pa mislim da ne jer kroz njihovo obrazovanje oni naprosto nisu, ovaj, imali mogućnost da sagledaju Domovinski rat, sve aspekte Domovinskog rata i sve ono na što je on utjecao. Možda je i dobro da ti ljudi ne proživljavaju traume i ti mladi ljudi, međutim, trebali bi ipak znati kroz razne institucije, jedno od njih je i školovanje. Međutim, kažem, ponovo, to je sad stvar politike, ta politika se baš nije proslavila u tom dijelu.

Evo, bližimo se kraju. Nekoliko pitanja vezanih za sadašnjost i budućnost. Smatrate li da je u bližoj ili daljoj budućnosti moguć novi ratni sukob na teritoriju RH ili BiH? Obrazložite svoj stav.

Pa... tu je moje mišljenje podijeljeno. Ja mislim da ipak do takvih stvari neće doć, ali mi ne možemo utjecat na to, mi smo prvo mala zemlja, to je broj jedan. Drugo, ovaj, stanje u Bosni i Hercegovini je isto još uvijek neriješeno, vidimo tamo, ovaj, još uvijek ovi šta su izgubili, ovaj, u Domovinskom ratu. Oni jednostavno ne mogu se pomirit sa tim stvarima i svako malo izazivaju. Jednostavno ja se ne bojim toga i smatram da do toga neće doć, međutim, kao i svaki normalan i oprezan čovjek, ovaj... rat se, nažalost, ovaj, to je nešto šta se ponavlja u povijesti pa uvijek treba bit spreman na tako nešto i mi moramo raditi ne na pripremi za rat, nego na odvrćanju od rata.

Ako smatrate da je sukob moguć kako biste Vi reagirali? Kako biste reagirali na mogućnost da netko iz Vaše obitelji, potomstva sudjeluje u novom ratu?

Pa evo mi često o tome pričamo. Ja bi opet išao branit svoju domovinu. Bez obzira, ovaj... većina nas, da li smo razočarani u određena politička događanja i nešto, to nema veze, kad je u pitanju domovina, treba branit. A s obzirom da smo došli u neke godine, bolje da mi, ovaj, nastradamo, nego da mladi ljudi nastradaju. Jedino nam je malo problem što moramo nosit naočale pa nam je, ovaj, pa smo tu i malo smo izgubili na kondiciji.

Kakvo je danas Vaše zdravstveno stanje? Koliko je na to stanje utjecalo sudjelovanje u ratu i eventualno ranjavanje?

Pa, sudjelovalo je, očito, kažem. Na početku sam rekao da sam bio sportaš, nisam pio, pušio i tako, živio sam jednim sportskim životom. Relativno je sve to dobro bilo, traume su se događale očito i onda je to negdje eksplodiralo. Danas živim sa četiri stenta... i nadam se, nadam se da dalje neće, ovaj, bit problema, iako je dobro, ali kažem, traume su te koje jednostavno ne može čovjek sam izbrisat tek tako. I to cijena koju smo mi morali platit.

Jeste li pretrpjeli PTSP? Ako jeste, kako ste se nosili i kako se nosite s posljedicama PTSP-a?

Pa bit pet godina u ratu, ovaj, a ne imat problema, to je jednostavno malo problematično, naročito, ako je čovjek bio na prvoj crti, ako je doživljavao razne traume, pogibije (nerazumljivo), teška ranjavanja i sve ono što se vidilo u tom Domovinskom ratu. Jednostavno, to je nešto što, što je dio toga svega. Međutim, danas ljudi, teško i, ima mojih suboraca koji su sve to prošli, ali percepcija je takva ako neko ima PTSP da je on lud. To je, to je strašno nešto, ovaj. I onda jedan dio ljudi se stvarno ne odlučuje zatražiti određenu pomoć. Međutim, može, može, može se, ovaj, sa PTSP-om normalno žvit. A, nekakve stvari kad se počnu vrtit, one dođu same, znači to nema sad, evo sad ću se ja toga sjetit, nego jednostavno, stvori se jedna potištenost, stvori se u ljudima nešto što ih jednostavno ponovno traumatizira, ali onda odete na ribe i živite sa svojom obitelji. Puno je lakše onim ljudima koji imaju obitelji i razumijevanje u obitelji, da, da, ovaj puno, puno lakše te traume, ovaj...

Jeste li pretrpjeli kakav drugi oblik poslijeratne degeneracije; sklonost alkoholu, drogama, kockanju, itd.?

Nisam imao tu sreću.

Je li vaše sudjelovanje u ratu donijelo neke negativne posljedice po Vaš obiteljski život?

Pa... mislim da nije. Znači, ja imam sređenu, uređenu obitelj. Kao što sam rekao, znači, alkohol, droga i kocka (smijeh), to, nisu za mene. Možda zato što sam ja bio sportaš pa sam se znao nositi sa određenim stvarima. Čak nisam ni pušio, ovaj... Kažem, to je jedan moj način života i inače sve ovo, da nije tih stentova, možda bih bio skroz dobro.

Ako Vam zdravlje dopušta, bavite li se kakvim sportskim ili aktivnostima u prirodi ili bilo kakvim aktivnostima koje Vas zaokupljaju ili smiruju?

Da, znači, to je ribolov, hobi. To je, ja to zovem ranč, imanje ili već kako. Pa se onda bavim malo, ovaj, i maslinama i poljoprivredom, i tako, i evo, dijelom ovdje sam sretan i sa svojim suborcima u udruzi. Odemo često na, na, na putovanja i to nas jednostavno još uvijek drži u dobroj kondiciji, a kažem ponovno, traume se ne mogu izliječiti.

Je li netko od Vama bliskih suboraca obolio od PTSP-a i jeste li mu u tom slučaju kao prijatelj pokušali pomoći?

To radimo svakodnevno. Nažalost, ima i onih koji pobolijevaju i od teških malignih bolesti. Evo, dogodilo se jednom kod mene u Udruzi, 11 članova ima u Upravnome odboru 2014., 2015. i početkom '16., toliko je ljudi, znači dragovoljaca i zapovjednika, čak i, i, i otac od jednog našeg poginulog koji je uvijek član, ovaj, član Upravog odbora, preminulo je toliko da sam morao raditi izvanrednu skupštinu.

Smatrate li da je država dobro organizirala mogućnosti skrbi za oboljele od PTSP-a?

Može bolje.

Smatrate li da je sudjelovanje u ratu imalo utjecaja na poslijeratne teške bolesti i visoku smrtnost relativno mlade braniteljske populacije? Na čemu temeljite takav stav?

Je, jako puno, jako puno. Jedan dio ljudi jednostavno, ovaj, nije mogao, sve ono što se događalo u Domovinskom ratu i ne samo traume, nego i jedan život koji nije bio lagodan i normalan, bit na kiši, suncu, u svim vremenskim uvjetima, snijegu, velikim hladnoćama, izloženi raznoraznim utjecajima. Jednostavno, zdravlje je bilo narušeno. Neki, kad su se vratili, ovaj, doma, bilo je tu i nepravde vezano za povratak natrag jer neki su željeli i dalje raditi, firma više nije bilo, firme su propale, mladi ljudi su dobili mirovine i to je bila jedna od najvećih grešaka što je napravljena, kad vi mladog čovjeka sa 25 i 30 godina, koji su jako iskoristivi mogli biti, dat mu određene pozicije u društvu, oni jednostavno nisu mogli se prilagoditi. To su bile ponovno šokovi, možda čak i još gori nego ono što u ratu jer se smatralo da je to normalno u ratu. I jedan dio ljudi je digao ruku na sebe, jedan dio ljudi se nažalost odao piću ili nečemu drugome, negdi su pukle i obitelji, tako da... sve to skupa je bilo, ovaj, nekako ad hoc i nije bilo dobro organizirano. Jer, kažem, neko je mislio, ako vi date mladom čovjeku mirovinu da ste ga spasili, ali vi ste ga ustvari uništili jer... on bi odlazio u nekakvi ugostiteljski objekat sa svojim suborcima, pričali bi o ratu, ponovo bi proživljavali sve te traume, normalno, pilo se, što je bilo jako, jako loše, umjesto da mu date nečim da se bavi, da nešto radi.

Što za Vas predstavlja podatak da je više od 4000 ratnih veterana počinilo suicid u razdoblju od ni 30 godina od završetka ratnog sukoba?

Evo, kroz ovaj dio je sve obrazloženo. Znači, u jednom razdoblju jedna katastrofalna politika gdje je neko reka 'šta ima veze, niste se morali vi baš tako borit, niste morali to, ovaj, sve proživljavat'. Domovinski rat je jednostavno, ovaj, bio bačen sa strane i sve ovo što su ljudi doživljavali, a to je bilo netom nakon završetka rata, znači pet-šest godina. Drugo je jedna, jedna politika koju ja ne bi baš nazva skroz grubo prema, prema domovini za koju su ljudi bili spremni ginit. Drugo, prihvaćanje određenih, zbog političkih razloga druge strane i ljudi osvjedočenih neprijatelja Republike Hrvatske koji ni u jednom momentu nisu iskazali kajanje prema svemu onome što je napravljeno u Domovinskom ratu. Jednostavno, određeni dio ljudi je to beznađe doživio tako teško da su digli ruku na sebe i na žalost, previše je toga. Uvijek ima suicida i uvijek će ga bit, međutim, ovo je bilo... evo, hvala Bogu, u zadnje vrijeme to je, to je u jednom velikom padu.

Kako gledate na današnji međunarodni položaj Republike Hrvatske, odnosno članstvo u NATO savezu i EU?

Pa dobri smo, s obzirom da smo mladi, s obzirom na sve. Kakva je naša inače politika, ovaj, mislim da smo dobri i mislim ovo zadnje, ovaj, što se događa, posebno u Europskoj Uniji, i ono što sam, još dok sam bio djelatna vojna osoba čuo od istaknutih ljudi iz NATO, iz NATO-a i Amerikanaca prema Domovinskom ratu, mislim da smo, ovaj, dobro, dobro pozicionirani, da oni, možda, nas više poštivaju, nego, evo, ove nesriće o kojima smo pričali, koji su zasjeli na vlast 2000. godine, neki malo nakon toga. I, jedna politika, evo, neki se ne slažu, ali Andreja Plenkovića, ovaj, u Europskoj Uniji gdje se vidi ipak da se, ovaj, drži, s obzirom da smo mi mala zemlja i s obzirom da smo mlada demokracija, ipak mislim da smo dobri, posebno ako budemo, ovaj, poštteni pa se okrenemo prema istočnim susjedima pa vidimo kako oni žive. Mislim da ne bi trebali bit nezadovoljni, ali da ima prostora za poboljšanje, svakako ga ima.

Što mislite o današnjem stanju u Oružanim snagama RH?

Pa i tu, ovaj, mislim da bi trebalo učinit dodatni napor da se prvo uvjeti svih tih ljudi koji su u oružanim snagama poprave i što se tiče sredstava za obranu, jednostavno, evo vidimo, ovaj, što se događa u našem okružju i mislim da bi tu trebali bit jednostavno još odlučniji da se dio sredstava usmjeri u, u, u obranu, to jest na odvrćanje od moguće agresije na Republiku Hrvatsku.

Je li odluka o ukidanju obaveznog služenja vojnog roka bila ispravna? Objasnite.

Neispravna, neispravna. To se nije smjelo dogodit iz niza razloga. Nije samo stvar... Zahvaljujući tome što smo mi u bivšoj JNA svi proboravili neko 10 mjeseci, neko godinu dana, neko godinu i po dana, mi smo, ovaj, prvo naučili se ponašat kao vojnici, naučili smo slušat, naučili smo da nam ništa tata, mama i pozicija u društvu ne znači, da smo svi brojevi, naučili smo rukovanje sa naoružanjem i mi smo zahvaljujući tome se uspjeli oduprijet agresiji. Ne znam šta bi bilo danas da mladi čovjek sa 18, 19, 20 godina uzme pušku prvi put u životu i ne zna poštivat i slušat što je prvo i osnovno u svakoj vojsci, jer greške se tamo plaćaju životom. To su stvari koje jednostavno nije se smjelo dogodit da bar nemamo, ovaj, minimum minimuma, a to je šest mjeseci vojne obuke.

Je li po Vama bolje za mlade ljude i državu da se uvede obavezno služenje vojnog roka? Ako da, objasnite zašto i koliko bi ono trebalo trajati.

Je. Evo rekao sam, znači izlaze ljudi iz vojske, nauče bit sa svojim kolegama iz cile Republike Hrvatske, vide i druge stvari, nauče se redu i discipline i nauče se rukovat sa naoružanjem.

Evo još zaključno nekoliko pitanja. Kakav je danas Vaš odnos, kakvi su Vaši osjećaji prema razdoblju Domovinskog rata?

Uvijek isti. Domovinski rat je najljepša epizoda našeg života i nešto najviše što smo mogli dat. Ponavljam, ono redosljedom, svojim obiteljima, svom, svojem gradu, županiji i, i, i cijeloj državi. Pobjedili smo u tom Domovinskom ratu, omogućili smo, ovaj, mladim ljudima da danas idu diljem svijeta, Evrope, ne zato šta moraju, nego zato... da vide i... da nam se ponovno vrate. A nadamo se da će i politika bit puno, ovaj, bolja i kvalitetnija pa ćemo to doživiti.

Možete li usporediti odnos javnosti, društva ili pojedinaca prema braniteljima u vrijeme rata i danas?

Pa neke stvari su za vrijeme rata, normalno da je bio odnos prema hrvatskim braniteljima skroz drukčiji, što je i razumljivo. Ali, moramo biti iskreni i poštteni, jedan dio, što sam rekao, naše populacije, nije bio na visini zadatke, ne štiti Domovinski rat, ne štiti ono sve što su bili. Neki su prodali svoje kredite za Judine škude, to jest za političke pozicije, imaju dobre mirovine, imaju dobre (nerazumljivo) i, nažalost, ne rade za dobrobit domovine, ne rade da mladi ljudi imaju perspektivu i jako loše rade na demokraciji i to je ono što im zamjerim.

Je li danas Hrvatska onakva država kakvom ste ju zamišljali tijekom rata? Što biste eventualno promijenili, što bi moglo biti bolje?

Pa Hrvatska je u nekim segmentima čak i bolja nego šta smo mi zamišljali, ovaj, u Domovinskome ratu. Stvari koje nisu dobre ovde to je da se treba pružiti veća perspektiva mladim ljudima, da ih treba zadržati, da treba raditi na natalitetu jer inače nas ima strašno malo i kao mala država jednostavno ne možemo se oduprijeti određenim stvarima. Smanjiti lopovluk, kriminal, koji vrlo često, ovaj, prođe blago kad je u pitanju represivni aparat i ojačati i demokratizirati represivni aparat i mislim da je pred nama jako jako dobra perspektiva jer... smo, evo, ono što se kaže, Bog je imao prema nama jako jako razumijevanje i dao nam je jednu prekrasnu domovinu, izuzetno perspektivnu. Kažem, samo je stvar na nama svima da jednostavno se borimo protiv svih tih negativnosti koje nas vuku natrag umjesto...

Da je danas 1991., biste li sve ponovili ili biste možda nešto promijenili u svojoj odluci?

Ne bi ništa promijenio.

Postoji li nešto što biste željeli dodati o procesu poslijeratne tranzicije Vas kao ratnog veterana, a nismo obradili u ovom intervjuu? Postoji li još nešto o čemu bismo trebali razgovarati, a nismo pokrili ovim razgovorom?

Pa mislim da smo većinu ozbiljnih pitanja i onoga što muči populaciju ili ovaj što je značajno za Republiku Hrvatsku prošli. Kažem ponovo, ovaj, ako budemo puno ulazili u neakve političke stvari, onda to nije dobro. Ono najglavnije smo kroz ovu anketu rekli i, evo, mislim da je bilo jedno pošteno moje razmišljanje.

Što mislite o ovako strukturiranom intervjuu i postavljenim pitanjima kojima nije bio fokus na samom ratu nego na tranziciji vas kao veterana u civila?

Evo, jednostavno pohvaljujem nekoga tko je radio na tim pitanjima, bilo je jako iscrpno i moglo se doznati puno toga o tome, o razmišljanju, ovaj, naše populacije, samo ukoliko se uzme, ovaj, reprezentativan primjer tih ljudi, a ne, ovaj, podleć nekim drugim stvarima, pa se uzmu oni najbolji ili oni najgori.